

Jak funguje Fairtrade

Remechío Serrano
pěstitel kávy z družstva
COOAGRONEVADA v Kolumbii

**„Díky fairtradovému
příplatku jsme mohli
rozšířit naši kancelář, také
jsme koupili 36 motorek
pro zjednodušení přesunu
našich agroinženýrů za
pěstiteli, zakoupili jsme
desítku traktorů, abychom
zjednodušili sběr kakaa.
Rozdali jsme také balíčky
se školními pomůckami
zoo dětem pěstitelů
a poskytli školní půjčky
80 rodičům.“**

Diarassouba Adam
ředitel družstva ECAKOG v Pobřeží stonoviny

Co znamená Fairtrade

Fairtrade je certifikace zboží. Lidem ze zemí Afriky, Asie a Latinské Ameriky poskytuje možnost uživit se vlastní prací za důstojných podmínek. Pěstitelé a zaměstnanci dostávají v rámci systému Fairtrade za své kakao, kávu nebo další plodiny spravedlivou výkupní cenu a navíc fairtradový příspěvek.

Mezi základní principy Fairtrade patří:

- spravedlivá výkupní cena,
- fairtradový příspěvek,
- možnost předfinancování,
- demokratické rozhodování,
- dodržování pracovních práv,
- zákaz nucené a dětské práce,
- šetrnost k životnímu prostředí.

Fairtradové komodity pěstují především drobní pěstitelé ve světě. Jedná se hlavně o kávu a kakao, ale také o banány, čaj, třtinový cukr, rýži, koření, bavlnu nebo řezané květiny.

Káva

Pro 25 milionů pěstitelů a pěstitelek je pěstování kávy hlavní způsob obživy. O kávovníky se starají na svých rodinných pozemcích a společně pokrývají tyto drobní pěstitelé 80 % světové produkce kávy. Dobrá káva totiž vyžaduje osobní péči a ruční sběr pouze zralých plodů.

Pěstitelům pomáhá spojování do družstev. Ty se pak mohou nechat certifikovat podle pravidel Fairtrade. Členové fairtradového družstva mohou využívat odbornou podporu k boji s dopady klimatické změny, poradenství k pěstování, levné úvěry a hlavně za svou kávu dostávají spravedlivou cenu. Garantovaná minimální výkupní cena byla čtyři z posledních pěti let vyšší než cena na burze. Pěstitelé se tak mohou pěstováním kávy lépe uživit. A navíc společně rozhodují, jak využijí bonusový fairtradový příspěvek určený pro rozvoj komunity.

Hlavní problémy:

- Výkupci využívají izolovanosti a slabé vyjednávací pozice drobných pěstitelů, kteří nejsou členy družstev. Pěstitelé nemají přístup k informacím o trhu a cenách a svou kávu nemohou snadno prodat jinde.
- Změna klimatu přináší extrémní výkyvy počasí. Velká vedra i nepravdělné deště zvyšují výskyt různých škůdců a onemocnění kávovníků.
- V dodavatelském řetězci kávy dominují velké nadnárodní obchodní a pražírenské společnosti.
- Cena kávy na světovém trhu stále kolísá, pěstitelé dopředu neví, kolik za svoji úrodu dostanou.
- Pěstitelé nemají prostředky a znalosti potřebné pro zvyšování produkce a kvality své kávy ani pro reagování na změnu klimatu.

„Prodávat naši kávu do systému Fairtrade je pro nás zásadní. Díky fairtradovému příplatku pomáháme pěstitelům měnit jejich životní podmínky. Podporujeme lepší zpracování jejich kávy, opravujeme jejich bydlení, organizujeme vzdělávací programy, chráníme životní prostředí. Začínali jsme na nule, nyní máme vlastní laboratoř kvality a výkupní místo, byli jsme také schopni začít s vlastním maloprodejem ve městě. To by se nám bez zapojení do Fairtrade nepodařilo.“

Margarita Conde
ředitelka družstva ASOPROSIERRA v Kolumbii

Banány

Banány patří mezi nejoblíbenější a nejprodávější ovoce na světě. Lidé je na plantážích sklízí ještě zelené a ony pak po naložení do chladicího kontejneru putují kamiónem a lodí do dozrávareň v Evropě. Přestože se dováží z dalekých zemí, v supermarketu jsou často levnější než místní jablka. Nízká cena je možná pouze na úkor zneužívání lidí a přírody v zemích produkce.

Fairtrade přináší zlepšení pracovních podmínek na plantážích. Nejsou zde využívány zakázané chemikálie a zaměstnanci využívají ochranné pomůcky. S lidmi vedení zachází důstojně, mohou zakládat odborové organizace a hájit svá práva. Za každou prodanou krabici banánů dostanou navíc 1 USD fairtradeového příplatku, společně pak rozhodují, jak s těmito prostředky naloží. Například banánové fairtradové družstvo COOBANA v Panamě ročně získá na fairtradeovém příplatku 900 000 USD. Z těchto prostředků zajišťují mimo jiné přístup k pitné vodě, opravují bydlení zaměstnanců plantáží nebo budují komunitní prodeje a místa setkávání.

Hlavní problémy:

- Banánový průmysl se vyznačuje katastrofálními pracovními podmínkami. Pracovní doba běžně přesahuje 12 hodin, přesčasy nebývají proplaceny a mzda jen málokdy převyšuje minimální mzdu.
- Zaměstnanci nemohou kolektivně vyjednávat lepší pracovní podmínky, zakládání odborů je násilně potlačováno.
- Ceny banánů extrémně stlačují supermarkety. Tlačí na velké banánové firmy, ty dále na majitele plantáží a ti na samotné zaměstnance.
- Na pěstování banánů se využívá velké množství pesticidů, které kontaminují půdu i vodní zdroje. Lidé tak často nemají přístup k pitné vodě, mají kožní a oční problémy, trpí psychickými onemocněními a rakovinou.

„Banány třídí do krabic hlavně ženy. Je nás na to příliš málo a musíme zvládnout velké množství krabic. Na tři kamiony, což je okolo 3 000 krabic za den, je nás jen šest. Je to velmi náročná práce. Jsem svobodná matka. Ráno odcházím z domu v půl šesté a mnohdy se vracím v půl sedmé večer. A to už moje roční dítě spí.“

Andrea Hernandez Rodriguez
zaměstnankyně banánové plantáže v Kostarice

Kakao

Celkem 70 % světové produkce kakaa pochází ze západní Afriky. Většina kakaa zde pochází od drobných pěstitelů s plantážemi menšími než 5 hektarů. Pěstování kakaa je hlavním zdrojem příjmů pro více než 5,5 milionů pěstitelů.

Díky Fairtrade se mohou pěstitelé sdružovat ve fungujících družstvech, mohou využívat poradenství pro efektivnější pěstování a společně rozhodovat o nakládání s fairtradovým příplatkem. Ten v roce 2017 činil jen v Pobřeží slonoviny a Ghaně 27 milionů USD. Z těchto bonusových prostředků posilují pěstitelé své družstva, život v komunitách a zlepšují produktivitu pěstování. Ke zvýšení produktivity využívají vzdělané agroinženýry, kteří pěstitele učí prořezávat kakaovníky, ekologicky hnojit nebo vytvářet kompost.

Hlavní problémy:

- Rodiny drobných pěstitelů kakaa nedostávají za svou produkci dostatečně zaplacené a žijí v chudobě. V Pobřeží slonoviny činí roční příjem domácnosti pěstitele kakaa přibližně 60 000 Kč, celá domácnost včetně prarodičů a dětí si tedy vydělá denně pouze 160 Kč.
- Podle výzkumu chicagské univerzity pro americké ministerstvo práce z roku 2019 pracují jenom v Pobřeží slonoviny a v Ghaně v kakaovém průmyslu víc než 2 miliony dětí. Na plantážích nosí těžké náklady a pracují s mačetami.
- Pěstitelé žijí často v odlehlých venkovských oblastech bez fungujících škol, zdravotní péče a přístupu k pitné vodě.
- Stále více mladých lidí nevidí v pěstování kakaa budoucnost a s vidinou lepšího životy odchází do měst. Tam většinou končí v beznaději městských slumů.
- Zvyšování produkce kakaa jako exportní komodity západoafrických zemí s sebou v posledních desetiletích nese také drastické ničení životního prostředí. Pobřeží slonoviny takto od roku 1960 přišlo o 80 % svých deštných lesů.
- Vliv nadnárodních kakaových firem a tamních vlád se stále zvyšuje, a to dále oslabuje vyjednávací pozici drobných pěstitelů.

„Kakao není dobře zaplacené. Ceny nejsou v pořádku. Všechno nám chybí. Nemáme nemocnice, dobré cesty a bydlení. Jíme špatně. Trpíme. Když chceš pomoci rodině, nemám na to prostředky.“

Kouaio Eboue, dělník na kakaové plantáži v Pobřeží Slonoviny

Certifikace a kontrola

Fairtrade International je mezinárodní nezisková organizace, která především stanovuje standardy pro certifikaci Fairtrade a dohlíží na využívání známky FAIRTRADE. Věnuje se také rozvoji trhu a zvyšování povědomí o Fairtrade. Svou činnost financuje především z licenčních poplatků od obchodníků, kteří používají známku FAIRTRADE na svých produktech.

Shodu se standardy Fairtrade International kontroluje nezávislá certifikační společnost FLOCERT. Tato auditorská společnost provádí kontroly dodržování standardů a realizuje pravidelné audity ve spolupráci s inspektory a auditory po celém světě. Ty si platí samotná družstva, obchodníci či zpracovatelé. Certifikovaný musí být každý článek obchodního řetězce, od pěstitelského družstva přes dovozce až po zpracovatele, který výrobek zabalí. Spotřebitel tak má jistotu, že produkt se známkou FAIRTRADE opravdu naplňuje požadované fairtradové standardy.

Fungování Fairtrade

Fairtrade je globální certifikační systém, do kterého je zapojeno více než 1,9 milionu pěstitelů a zaměstnanců z více než 1800 organizací a družstev v 71 zemích světa. O zásadních otázkách fungování systému Fairtrade rozhodují také zástupci pěstitelských družstev a organizací, kteří disponují 50 % hlasů na Valné hromadě.

Certifikovaná Fair & Bio pražírna
v Kostelci nad Labem

„Fairtrade je pro nás velmi důležitý. Vnímáme ho jako hnutí založené na určité filosofii pěstitelství, kde nejde jen o certifikaci, ale také o sdílení přesvědčení jak žít a pěstovat plodiny. Každá farma musí prosperovat, ale důležité je pro nás i zachování přírodních porostů. Chceme, aby u nás fungovaly chráněné lesní oblasti a pole v symbióze, jako jeden celek.“

Adrián Rodríguez Varela
ředitel družstva COOPEPIÑA v Kostarice

Hlavní výhody Fairtrade

Garantovaná minimální výkupní cena

Certifikace Fairtrade znamená pro pěstitele, že za své plodiny dostanou takovou výkupní cenu, která pokryje jejich výrobní náklady a zároveň jim umožní důstojný život. Fairtrade nabízí garantovanou minimální výkupní cenu, která funguje jako záchranná síť. Cena je stanovena pro každý produkt, například u prané kávy arabika činí 1,40 dolaru za libru (tj. 0,454 kg), u kakaa 2,40 dolaru za kilo. Pokud je cena na světovém trhu vyšší, dostává pěstitel od certifikovaného obchodníka tuto vyšší tržní cenu.

Fairtradový příplatek

K výkupní ceně vyplácí certifikovaný odběratel navíc fairtradový příplatek. Ten je u arabiky 0,20 dolaru za libru kávy nebo 0,24 dolaru za kilo kakaa. Tyto bonusové peníze dostává fairtradové družstvo. Jeho členové pak demokraticky rozhodují o použití těchto dodatečných finančních prostředků – investuje se většinou do zvyšování produktivity pěstování a do komunitních sociálních nebo vzdělávacích projektů. Z fairtradového příplatku jsou stavěny cesty, studny, školy, financována stipendia nebo zajišťována lékařská péče. V roce 2020 takto pěstitelé a pěstitelky rozhodly o 4,7 miliardách Kč, které slouží k rozvoji pěstitelských komunit!

Známka FAIRTRADE

Certifikační známka FAIRTRADE označuje zboží, které bylo vyrobeno v souladu se standardy Fairtrade International (www.fairtrade.net). Známká má několik variant. U klasické známky s černým pozadím všechny suroviny, které jsou dostupné jako fairtradové, pochází od certifikovaných výrobců. Existují i speciální známky s bílým pozadím, které jsou určeny pro jednotlivé přísady složených produktů, například jen pro kakao obsažené v čokoládě.

Autor fotografií: Stanislav Komínek,
Fairtrade Česko a Slovensko

Co můžeme udělat my?

- nakupovat fairtradové výrobky
- věnovat se globálním tématům ve vzdělávání
- informovat o Fairtrade ve svém okolí

www.fairtrade.cz/zapojte-se

Kdo jsme?

Fairtrade Česko a Slovensko je nevládní nezisková organizace, která se zabývá podporou myšlenky fair trade a zároveň je oficiálním zástupcem Fairtrade International pro Česko a Slovensko. Komunikujeme s certifikovanými výrobci, podílíme se na propagaci Fairtrade a podporujeme aktivní lidi v osvětě a vzdělávání o globálních souvislostech ve světě.

www.fairtrade.cz